

КРЫНІЦЫ ПАПАЎНЕННЯ БЕЛАРУСКАЙ МЕДЫЦЫНСКАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ

Хілінская А.С.

Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт, Беларусь

Кафедра рускай і беларускай моў

Навуковы кіраўнік – старшы выкладчык Варанец В.І.

Забеспячэнне галіны аховы здароўя беларускамоўнымі медыцынскімі тэрмінамі сёння як ніколі **актуальна**.

Гісторыя фарміравання і далейшага папаўнення беларускай медыцынскай тэрміналогіі непарыўна звязана з развіццём усёй беларускай літаратурнай мовы. І **мэтай** нашага даследавання з’яўляецца вызначэнне шляхоў папаўнення медыцынскай тэрміналогіі.

Першапачатковая аснова фарміравання беларускай медыцынскай лексікі – намінацыі розных прадметаў і з’яў у народным маўленні, а пазней – іх фіксацыя ў помніках старабеларускай мовы.

З пункту гледжання этымалогіі (паходжання) значную колькасць слоў, якія былі ўключаны ў групу анатамічнай лексікі, складалі запазычаныя лацінскага паходжання: *muskulus trapezius*, *muskulus rhomboideae*, *lateralis*, *medialis* і інш. Гэта тлумачыцца тым, што беларуская медыцынская лексіка, як і медыцынская тэрміналогія шмат якіх іншых еўрапейскіх народаў, фарміравалася пад моцным уздзеяннем латыні.

Аднак пераважную большасць анатамічных беларускамоўных тэрмінаў у першых медыцынскіх слоўніках складалі адзінкі, якія ствараліся на аснове народнай мовы. Выкарыстанне лексічных сродкаў беларускай мовы адбывалася шляхам ужывання агульнаўжывальнага слова ў тэрміналагічным значэнні або, калі яно не зусім дакладна выражала змест навуковага паняцця, шляхам стварэння на аснове народнага слова новай тэрміналагічнай адзінкі: *цягліца* (мышца), *папялісты грудок* (серый бугорок), *скляпенне* (свод), *мазговы пасак* (мозговой ремешок), У многіх выпадках навукоўцы імкнуліся замяніць запазычаныя рускамоўныя тэрміны або іх элементы ўласнамоўнымі словамі: *фасцыі* – *пялёньніца*, *перешеек* – *перасмык*, *гіпофіз* – *ніжні атожылак мазгоў*, *сгибающая мышца* – *згінальніца* і інш. Такое становішча анатамічнай тэрміналогіі на свой час было перспектыўным і заканамерным, паколькі ў паслякастрычніцкі перыяд асноўнай крыніцай папаўнення медыцынскай тэрміналогіі выступала агульнаўжывальная лексіка беларускай мовы.

На фарміраванне сучаснай медыцынскай тэрміналогіі аказалі значны ўплыў:

1. *Запазычанні*. Як правіла, запазычаюцца інтэрнацыянальныя тэрміны, якімі карыстаюцца многія мовы. Часцей за ўсё пры запазычаннях выкарыстоўваецца калькаванне (звычайна з рускай мовы): *тазобедренный* – *тазасцегнавы*, *большеберцовый* – *вялікагалёнкавы*. У складаных тэрмінах першай часткай звычайна з’яўляюцца ўсечаныя часткі, часцей за ўсё, грэчаскіх назоўнікаў і прыметнікаў.

2. *Уласнабеларуская лексіка*. Сюды мы адносім тэрміны, што ўзніклі ў беларускай мове з XIV стагоддзя і да нашых дзён: *нырка*, *лытка*, *галёнка*.

3. *Неалагізмы*. Па меры з’яўлення новых прадметаў і паняццяў узнікае неабходнасць у іх моўным абазначэнні. Так з’яўляюцца неалагізмы: *эмбрыёлаг*, *аксід*, *тамограф*.

4. У сучаснай беларускай мове адной з крыніц развіцця медыцынскай тэрміналогіі з’яўляецца **дыялектная лексіка**. Многія з іх і сёння ў карыстанні значнай часткі беларусаў і існуюць паралельна з запазычанымі або калькаванымі тэрмінамі: *аорта* – *тутніца*, *ключыца* – *раменніца*, *прямая кішка* – *кутніца*.

Такім чынам, можна зрабіць **выснову**, крыніцамі фарміравання тэрміналагічнай лексікі з’яўляюцца як ўласна беларускі моўны матэрыял, так і міжнародны лексічны фонд, які прадстаўлены моўным матэрыялам класічных моў (грэчаская і лацінская).

Літаратура:

1. Арашонкава, Г.У. Тэорыя і практыка беларускай тэрміналогіі / Г.У. Арашонкава [і інш.]. – Мінск, 1999. – 175 с.